

CARTES DE PROP

El fill del forner, que feia versos

Enric Sòria

Recorde que, quan vaig iniciar la meua col·laboració en aquesta pàgina, ja fa uns quants anys, escrivia sovint dels grups valencians de teatre que aterraven pels escenaris barcelonins, perquè, de fet, hi havia prou ocasions de parlar-ne. No és que cada setmana s'estrenara una obra valenciana, però sí que, al llarg de l'any, hi havia una bona mitja dotzena d'espectacles molt dignes de memòria, escrits, dirigits o interpretats per valencians. Eren els temps de Moma i d'Albena, i també de noms com Carles Alfaro, Carles Alberola, Txema Cardena i Paco Zarzoso, entre altres, amb les seues respectives troupes. Molt competents tots ells.

La situació ha canviat molt d'uns anys cap ací, i l'arribada de companyies valencianes s'ha fet massa esporàdica. Com que a Barcelona, de teatres, n'hi ha més o menys els mateixos que n'hi havia, he de sospitar que la causa d'aquesta sequera cal trobar-la al País Valencià mateix. En efecte, la supervivència del teatre valencià fa molt de temps que és difícil, però si comparem la situació de fa uns 10 o 15 anys amb la d'ara, la impressió que ha empitjorat em pareix inesquívble. Han desaparegut grups, locals i iniciatives molt valuosos; uns altres han derivat cap a uns altres mitjans, com la televisió, i l'antic elenc d'actors, que era extraordinari, s'ha dispersat massa (per cert, alguns han vingut a viure i treballar a Barcelona). A Catalunya, on la tradició escènica és molt sòlida, l'efecte de la dispersió d'energies pot ser beneficiós i tot, a la llarga. Per exemple, molts dels actors que combinen el teatre amb la tele s'han fet famosos a la petita pantalla, i ara el seu nom en el cartell d'una representació teatral és un reclam afegit. No sé si a València s'ha produït també aquesta sinèrgia positiva. Em pense que no. És possible que l'escassísim suport del nostre

govern al teatre valencià tinga prou a veure amb aquest declivi. Seria trist, però també és probable.

Amb tot, el teatre valencià s'està tornant a deixar veure prou a Barcelona, en aquesta temporada, i faig vots perquè això no siga una casualitat, sinó un bon símptoma. En poc de temps, s'hi han representat peces de la Companyia Hongaresa de Teatre —que és un nom que té la seua gràcia per a encobrir un projecte, viu des del 1995, de dos valencians, Pepa López i Paco Zarzoso, i una catalana, Lluïsa Cunillé— i de la més recent (des del 2000) El Pont Flo-

grafa Lluna Albert i l'actor Elies Barberà.

Un servidor va anar la setmana passada a veure un altre espectacle valencià, ara dedicat a la figura de Vicent Andrés Estellés, posat en escena per la companyia Teatre Micalet i dirigit per Pep Tosar. És un muntatge senzill, barat i eficaç. Per tant, molt apropiat per als temps que corren. En paraules de Tosar, es tracta d'una mena de concert narratiu, que repassa la vida del poeta amb monòlegs i diàlegs, poemes, cançons (fondament cantades en directe per Miquel Gil) i imatges de vídeo, més una ballarina

ciutat, sobreimpressionades a la dansa d'Isabel Anyó, es doten d'una poesia peculiar, alhora quotidiana i gràcil, que és un feliç complement als versos d'Estellés. D'altra banda, l'encarnació que Joan Peris fa del poeta és portentosa. L'aparent humilitat deixatada, el to de veu, els gestos, conflueixen en una recreació mimètica de sorprenent autenticitat.

Els admiradors d'Estellés voldríem sempre que la força aclaparadora del seu verb s'imposara enlluernadorament en les obres que se li dediquen, que per això va ser un extraordinari mestre de paraules.

Els actors de *Poseu-me les ulleres* amb el músic Miquel Gil.

tant, amb dues peces, *Com a pedres* i *Exercicis d'amor*, que van tindre bona acollida. D'altra banda, es preveu l'estrena de *Corruptia, una regió de l'est*, una divertida farsa inspirada en algun lloc del món llevantí, que al nostre país ha provocat polèmica i censures (perquè hi ha qui, menys en les falles, tot s'ho agafa malament), i on han participat uns quants valencians: l'autor, Josep Lluís Fitó, l'escenò-

clàssica, Isabel Anyó, que en la vida real és una de les nétes del poeta. No tots els elements estan a la mateixa alçada. L'escenografia, sòbria i popular, és efectiva, com també ho és la progressió dramàtica —de l'anècdota riallera a l'envoltant presència de la mort— i el tempo. Els comentaris del vídeo aporten poc a l'avanç de l'obra, i en algun moment destorben. En canvi, algunes imatges de la

Però l'aposta de *Poseu-me les ulleres* és una altra: explorar amb veracitat no tant la poesia com la vida de qui la va escriure: les seues il·lusions i frustracions, el seu amor al país i, sobretot, la duresa de l'entorn hostil amb què va haver de bregar. L'obra ho fa amb rigor, senzillesa i honestat, i el públic abandona la sala commogut. Al capdavant, el teatre és això: vida concentrada.

DISSIDÈNCIES

Criatures oxidades

E. Cerdán Tato

Probablement aquella va ser una nit interminable. La recorde vagament i angoixosament: un portalliteres, molt bromista i descregut, o algú semblant, em va conduir per un corredor sordid cap on mai no vaig saber quina altra planta o quin altre soterrani. Des d'aquell lloc sinistre, on es devoren les vísceres de l'oxigen i els pacients semblen acabats d'arribar dels suplicis de Guantánamo, tot era penombra. "Què és açò?", vaig preguntar. "Açò? L'obra morta". Va ser conclouent, descriptiu i titular. Així començava un any en què, a molts, la crisi se'ls va resoldre en un veí solidari o en valors propis inesperats, fins llavors mai no utilitzats i encara menys advertits. Quan un es lliura desarmat a la gran mentida, es deixa palpar i permet que li peguen bescollades suposadament aduladores, se li fa més costera amunt —arribat el moment— descobrir no ja el principi de la realitat, sinó el de la simple versemblança. Això també val per a la literatura, l'estampació del cuir i les oposicions a notari. Sobretot, això val perquè d'ara en avant deixes de ser un il·lús i no permetes que et seduïsquen a pallisses. Et recorde el que em deia un bon amic de Saxònia: que què fem quan les coses empitjoren? Doncs, home, el més elemental i immediat, posem el cap a treballar. Però tots els caps, cada un el seu, per descomptat, i, això sí, cap de lloguer. És clar que aquest amic està educat en uns altres mètodes, en uns altres criteris, i no tolera, perquè li repugna, que el reduïska, l'estadística, a panxa cerverera i encara menys que li esbossen la vida i li programen cap moviment. Em va prometre acompanyar-me en un dels meus desplaçaments per aquestes galeries destemperades, però es veu que no hi va arribar a l'hora prevista, potser perquè en aquest àmbit res no està previst i tot ocorre, com a l'atzar. A nosaltres és que ens agraden les coses aleatòries: la sort, la toquem sense cap saviesa, però amb tota l'obsccenitat de què som capaços. Quan de matinalda percep una llampada blavosa que m'inquieta, sé que està a prop i que desprén una fragància de gas oxhídric. A la devastada habitació hospitalària es dreça la seua figura, i és que comença una història.

Havia desplegat una creació literària notable de grans malalts, autors i sanatoris. Allà estaven Anton Txèkhov —oblidat mestre del conte—, esperant-nos a la seua sala número sis, i Castorp, que Thomas Mann havia ingressat al sanatori suís de Davos, de la factura del qual es faria càrrec la Fundació Nobel, mentre a l'escenari de la casa de salut de Charenton el marqués de Sade liquidava Marat, seguint el text dramàtic de Peter Weiss. I tants altres de desconeguts i empaquetats aseptícament en algun llibre digital. "Sí", va dir el de Saxònia, entre irritat i perplex, "tota una muntanya reduïda a còdols". És clar que va somriure, estava posant, sens dubte, el cap a treballar i va dir que no seria tan fàcil. El paper encara compta i el desenvoluparem en totes les possibilitats estètiques: disseny, il·lustració i molt de màrqueting. Què? El llibre se la juga. El llibre de paper i tintes, enfront de —al costat de?, encara que sembla que canvie de camisa— el llibre electrònic. Com se la va jugar el manuscrit del copista, miniat amb pa d'or, quan va arribar Gutenberg amb els seus tipus mòbils i a Europa se li van oxidar els amanuenses.

Recomanem...

ASSAIG per XAVIER ALIAGA

LITERATURA I FEMINISME, L'HORA VIOLETA DE MONTSERRAT ROIG Maria Àngels Francés Arola Editors Tarragona, 2010. 318 pàgines

Montserrat Roig és un dels símbols d'una generació de dones que afrontà durant els anys setanta i vuitanta una feixuga lluita amb diverses potes: contra els continuadors del franquisme, contra la societat patriarcal i en favor dels drets nacionals i de les dones. L'alcoiana Maria Àngels Francés centra el seu meticulós estudi en el vessant feminista de Roig, sense gairebé deixar fronts per atendre i prenent com a base una de les obres cabdals de la barcelonina, *L'hora violeta* (1980).

POESIA per X. A.

CANTAMENTS Ivan Brull Onada Edicions Benicarló, 2010 63 pàgines

Ivan Brull (València, 1978) debuta amb un primer llibre de poesia engrescador, una cruïlla de temàtiques i recerques formals on l'autor tracta de trobar, entre un material heterogeni fet de records i experiències, la seua veu poètica. A voltes de manera vacil·lant, intuïtiva, però sovint amb pols ferm, mirant en la direcció correcta, Brull corona la tasca amb un volum encisador que fa presagiar noves i interessants fites. Premi Jaume Bru i Vidal Ciutat de Sagunt.

JUVENIL per ADOLF BELTRAN

JO Jordi Sierra i Fabra Tàndem Edicions València, 2010 181 pàgines

L'autor d'aquest llibre és un dels escriptors més llegits pels joves en llengua catalana. Jordi Sierra i Fabra (Barcelona, 1947) aprofita la seua autobiografia per a bastir un text entretingut, ple de reflexions sobre la vida i l'escriptura, sobre la lectura i les capacitats humanes per a entendre el món. El "jo" del títol és l'excusa per a convertir l'experiència pròpia, també, en motiu d'unes anècdotes i unes històries de vegades divertides, sempre amenes i interessants.